

ZNANSTVENI SKUP O ANTUNU BARCU

PROGRAM

i

KNJIŽICA SAŽETAKA

ZAGREB – CRIKVENICA, 24. – 26. TRAVNJA 2014.

ZNANSTVENI SKUP O ANTUNU BARCU
ZAGREB – CRIKVENICA, 24. – 26. TRAVNJA 2014.

PROGRAM

ORGANIZATOR

Hrvatski studiji Sveučilišta u Zagrebu

SUORGANIZATORI

Filozofski fakultet Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku

Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu

Gradska knjižnica Crikvenica

Hrvatsko filološko društvo Zagreb

Ogranak Matice hrvatske u Varaždinu

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli

Sveučilište u Zadru

POKROVITELJ SKUPA

Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti

ORGANIZACIJSKI ODBOR

Predsjednik:

Prof. dr. sc. Tihomil Maštrović

Članovi :

Prof. dr. sc. Stipe Botica, mr. sc. Ernest Fišer, Ksenija Car Ilić, prof., dr. sc. Valnea Delbianco, izv. prof., akademkinja Dunja Fališevac, akademik Radoslav Katičić, prof. dr. sc. Stanislav Marijanović, prof. em., akademik Ante Stamać, prof. dr. sc. Ante Uglešić, dr. sc. Dubravka Zima, doc.

Tajnik:

Dr. sc. Marinko Šišak, doc.

Izvršna tajnica:

Martina Čavar, prof.

P R O G R A M

ČETVRTAK, 24. travnja 2014.

ZAGREB, Knjižnica HAZU, Strossmayerov trg 14

9.00 *Prva sjednica znanstvenog skupa*

Predsjedaju: akademik Ante Stamać (Zagreb), prof. dr. sc. Tihomil Maštrović (Zagreb), prof. dr. sc. Reinhard Lauer (Göttingen / Njemačka)

- Pozdravne riječi:

Akademik Zvonko Kusić, predsjednik Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti

Akademik Ante Stamać, tajnik Razreda za književnost HAZU

Prof. dr. sc. Tihomil Maštrović, predsjednik Organizacijskog odbora Znanstvenog skupa o Antunu Barcu

- Izlaganja:

Akademik Ante Stamać (Zagreb), Barčevi tekstovi o Antunu Gustavu Matošu

Prof. dr. sc. Reinhard Lauer (Göttingen / Njemačka), Njemačko izdanje Barčeve *Jugoslavenske književnosti*

Prof. dr. sc. Tihomil Maštrović (Zagreb), Antun Barac i JAZU (HAZU)

Prof. dr. sc. Stanislav Marijanović, prof. em. (Osijek), Predavanja Antuna Barca o književnosti hrvatske moderne

Dr. sc. Nina Aleksandrov Pogačnik (Zagreb), Rani radovi Antuna Barca

- Stanka i osvježenje

Prof. dr. sc. Vinko Brešić (Zagreb), Treća knjiga Barčeve povijesti hrvatske književnosti

Prof. dr. sc. Boško Barac (Zagreb), Pripomene o ostavštini Antuna Barca

Dr. sc. Ana Lederer (Zagreb), Kazališne kritike Antuna Barca

Dr. sc. Suzana Coha, doc. (Zagreb), Barčevi prikazi i interpretacije preporodne književnosti i kulture

Dr. sc. Dubravka Brunčić, doc. (Osijek), Oblikovanje romantičarskoga književnog kanona u Barčevoj *Hrvatskoj književnosti*

- Rasprava

12.30 Završetak rada

13.00 Primanje kod akademika Zvonka Kusića, predsjednika Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti

14.00 Polazak sudionika skupa autobusom za Crikvenicu (Strossmayerov trg 14, ispred Knjižnice HAZU)

ČETVRTAK, 24. travnja 2014.

17.00 Dolazak sudionika Znanstvenog skupa o Antunu Barcu u Crikvenicu i smještaj u hotelu Kaštel (Frankopanska ulica 22)

19.00 Književna večer (Gradska vijećnica Crikvenica)

PETAK, 25. travnja 2014.

CRIKVENICA, Gradska vijećnica

9.00 ***Druga sjednica znanstvenog skupa***

Predsjedaju: prof. dr. sc. Stanislav Marijanović, prof. em. (Osijek), prof. dr. sc. Josip Lisac (Zadar), prof. dr. sc. Milorad Stojević (Rijeka)

- Pozdravne riječi:

Damir Rukavina, dipl. ing., gradonačelnik Crikvenice

Ksenija Car Ilić, prof., ravnateljica Gradske knjižnice Crikvenica

- Izlaganja:

Prof. dr. sc. Slobodan Prosperov Novak (Split), Kombol i Barac: dvije sudbine u jednom nevremenu

Mr. sc. Ernest Fišer (Varaždin), Barac i Šicel – metodološke podudarnosti i razlike

Dr. sc. Hrvojka Mihanović-Salopek (Zagreb), Antun Barac o Vladimiru Franu Mažuraniću

Dr. sc. Robert Bacalja, izv. prof. (Zadar), Antun Barac: Vladimir Nazor i Fran Mažuranić

Dr. sc. Viktorija Franić Tomić, doc. (Zagreb), Predodžba Antuna Barca u djelima Ive Frangeša

- Stanka i osvježenje

Dr. sc. Julijana Matanović, izv. prof. (Zagreb), Barčevi komentari i prepričavanja Tomičeve nadopune Šenoine *Kletve*

Prof. dr. sc. Josip Lisac (Zadar), Antun Barac i *Hrvatska revija*

Dr. sc. Antun Pavešković (Zagreb), Barčev Mažuranić

Prof. dr. sc. Milorad Stojević (Rijeka), Barac i jezici *poremetnje*

Mr. sc. Božidar Petrač (Zagreb), Barčeva logorologija

Dr. sc. Ivan Bošković, izv. prof. (Split), Antun Barac i polemika Nazor – Tresić Pavičić

- Rasprava

12.00 Završetak rada

PETAK, 25. travnja 2014.

CRIKVENICA, Gradska vijećnica

16.00 ***Treća sjednica znanstvenog skupa***

Predsjedaju: Dr. sc. Julijana Matanović izv. prof. (Zagreb), mr. sc. Ernest Fišer (Varaždin), Persida Lazarević Di Giacomo, prof. (Pescara)

Izlaganja:

Prof. dr. sc. Joža Skok (Zagreb), Čakavsko i kajkavsko pjesništvo u kritičkoj recepciji Antuna Barca

Dr. sc. Miljenko Buljac (Sinj), Teorijski prinosi Antuna Barca o stihu i ritmu

Dr. sc. Katarina Ivon, doc. (Zadar), Barčev ilirski kanon: problem vrednovanja pisaca

ilirizma

Martina Ćavar (Zagreb), Barčevo poimanje povijesnog romana

Persida Lazarević Di Giacomo (Pescara / Italija), Književno jugoslavenstvo i južnoslavenstvo Antuna Barca u usporedbi sa srpskim povjesničarima književnosti

Ana Kapraljević (Zagreb), Ideja slavenstva u djelima Antuna Barca i Ive Pilara

- Stanka i osvježenje

Dr. sc. Dubravka Zima, doc. (Zagreb), *Marginalia* Antuna Barca: O knjižnoj produkciji i književnoj publici

Dr. sc. Ana Batinić (Zagreb), Barčevo poimanje književnosti za djecu i mladež

Dr. sc. Jadranka Mlikota, doc. (Osijek), Barac o jeziku u *Jeziku*

Josipa Dragičević (Zagreb), Barčev *Bijeg od knjige*

Igor Žic, prof. (Rijeka), Antun Barac i roman „Isušena kaljuža“ Janka Polića Kamova

- Rasprava
- Završna riječ

19.00 Završetak rada

20.30 Svečana večera za sudionike skupa

SUBOTA, 26. travnja 2014.

OTOK KRK

9.00 Polazak sudionika skupa autobusom u obilazak kulturno-umjetničkih spomenika otoka Krka uz stručno vodstvo

21.00 Dolazak autobusa u Zagreb

Napomena:

Za sudionike s referatima na skupu, osiguran je prijevoz autobusom iz Zagreba u Crikvenicu te povratak u Zagreb kao i smještaj za vrijeme trajanja skupa.

Izlaganje sudionika traje 10 minuta, a nakon svake sjednice predviđena je rasprava.

Posjet Znanstvenom skupu o Antunu Barcu u Zagrebu i Crikvenici otvoren je javnosti i radujemo se vašem dolasku.

Obavijesti o znanstvenom skupu:

- Dr. sc. Marinko Šišak, doc., tajnik. Hrvatski studiji Sveučilišta u Zagrebu, Borongajska 83d, 10000 Zagreb, Tel.: 01/2457-648; Fax.: 01/2457-636; Mob.: 098/327-808; E-pošta: tajnik@hrstud.hr
ili
- Martina Čavar, prof., izvršna tajnica skupa. Zavod za povijest hrvatske književnosti, kazališta i glazbe HAZU, Opatička 18, 10000 Zagreb, Tel.: 01/4895-317; Fax.: 01/4895-313; E-pošta: mcavar@hazu.hr

* * *

Zbornik o Antunu Barcu:

Molimo referente da radove sa sažetkom na hrvatskom i engleskom jeziku (u opsegu ne većem od jednog autorskog arka) elektroničkom poštom, pošalju, najkasnije do kraja kalendarske godine, na adresu glavnog urednika *Zbornika o Antunu Barcu*:

- Prof. dr. sc. Tihomil Maštrović, Zavod za povijest hrvatske književnosti, kazališta i glazbe HAZU, Opatička 18, 10000 Zagreb, Tel.: 01/4895-317; Fax.: 01/4895-313; E-pošta: tmastrovic@hazu.hr

* * *

Zahvala:

Održavanje skupa pomogli su Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta Republike Hrvatske i Zaklada Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti na čemu im srdačno zahvaljujemo.

ZNANSTVENI SKUP O ANTUNU BARCU

KNJIŽICA SAŽETAKA

ZAGREB – CRIKVENICA, 24. – 26. TRAVNJA 2014.

ZAGREB, 24. travnja 2014., 9.00 sati

PRVA SJEDNICA

Akademik Ante Stamać

Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti / Zagreb

BARČEVI TEKSTOVI O ANTUNU GUSTAVU MATOŠU

Uvidom u bibliografiju djela Antuna Barca dolazi se do iznenađujućeg podatka, da je znameniti znanstvenik za života objavio čak sedamneast (17) duljih i kraćih tekstova o Matošu. Počam od kratkog jednostraničnog pogovora *Feljtonima i esejima* iz 1917. godine pa do članka o 40. obljetnici smrti u *Književnim novinama* iz 1954., Barac se cijeloga svog znanstvenog vijeka nije odvajao od svoga privlačnog predmeta, napisavši, rečeno grubom razdiobom uporabnih oblika, 1 opsežnu i 2 kraće studije, 3 eseja, 4 obavijesna i 7 popratnih uredničkih članaka. Među njima se smjerodajnim učinkom glede budućih istraživača i tumača posebice ističe studija o Matoševu pjesništvu (1924.), prozi (1947.) te Matoševoj kritici (1938.). Znanstvena valjanost i utemeljenost tih tekstova provjerljiva je do danas.

Izlaganje će detaljnije izvijestiti o svakom od Barčevih vremenski razasutih prinosa, s posebnim naglaskom na tezi, da je Matoš Barcu (pored najčešće spominjanih Vidrića, Nazora i Mažuranića), bio stalnim intimnim izazovom. Sabrani Barčevi tekstovi o Matošu predstavljali bi vrlo zanimljivu «rasprskanu» monografiju.

Ključne riječi: Matoš, uporabni oblici, studije, eseji, članci

Prof. dr. sc. Tihomil Maštrović

Zavod za povijest hrvatske književnosti, kazališta i glazbe HAZU / Zagreb

ANTUN BARAC I JAZU (HAZU)

Godine 1947. Antun Barac je izabran za redovitog člana tadašnje Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti, današnje Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti. Svoje zadaće u radu Akademije Barac je uistinu shvaćao ozbiljno i odgovorno. Iste godine izabran je za tajnika Akademijina Odjela za jezik i književnost. Godine 1951. od tog Odjela, na Barčevu inicijativu, stvaraju se dva zasebna odjela, odnosno razreda: Razred za filološke znanosti i Razred za suvremenu književnost. Jedna od prvih zadaća Odjela za jezik i književnost, koju je predložio i osmislio Antun Barac, bilo je osnivanje Instituta za jezik i književnost 1948. On je ujedno bio i prvi direktor tog Akademijinog instituta davši ujedno i temeljne smjernice njegovu daljnjem djelovanju. Zadaća nove znanstvene ustanove bila je okupiti znanstvene djelatnike koji će suvremenom znanstvenom metodologijom i zajedničkim nastojanjima proučavati povijest hrvatskoga jezika i književnosti. Odsjek za jezik tog Instituta svoj je rad usmjerio prema završetku Akademijinog velikog *Rječnika hrvatskoga ili srpskoga jezika*, te izradi praktičnog *Rječnika hrvatskoga književnog jezika*, povjerenoj Juliju Benešiću. Odsjek za književnost organizirao je prikupljanje rukopisnog materijala važnog za proučavanje hrvatske književnosti, čime su se ujedno stvarale pretpostavke za kasnija kritička izdanja važnijih hrvatskih pisaca. Godine 1952. dva su se odjela zajedničkog instituta izdvojila

u dvije samostalne jedinice: Institut za jezik i Institut za književnost, na čelu prvog ostao je Antun Barac a vodstvo drugog preuzeo je Dragutin Tadijanović.

Velike su zasluge akademika Antuna Barca i za osnivanje Akademijinog Instituta za povijesne znanosti u Zadru (1954.). Svrha osnutka tog instituta bila je istraživanje prošlosti južne Hrvatske, osobito Zadra, s težištem na nedovoljno obrađenoj povijesnoj građi, što je tim značajnije zna li se da je taj hrvatski grad od 1920. do 1944. bio u sastavu Italije, te je bilo važno sustavno organizirati znanstvena istraživanja o njegovu nedvojbenu hrvatstvu.

Antun Barac je urednik i dviju Akademijinih važnih edicija: *Građa za povijest književnosti hrvatske* (1947.–1953.) te *Noviji pisci hrvatski* (1949.–1955.).

Prof. dr. sc. Stanislav Marijanović, prof. em.

Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku

PREDAVANJA ANTUNA BARCA O KNJIŽEVNOSTI HRVATSKE MODERNE

Barčeva predavanja zasnovana na suvremenoj nastavnoj metodičkoj praksi i književnoznanstveno utemeljenoj metodologiji, podrazumijevaju i zahtijevaju temeljna poznavanja izvorne književne građe razdoblja hrvatske Moderne, od granično posljedice 1895. godine do antologijske *Hrvatske mlade lirike* 1914. godine. Ona omogućuje uvid u njegove zahtjeve: poznavanje literature o toj građi kao «prvi uvjet svake naučnosti»; stvaralački pristup i sociološko-psihološki postupak u tumačenju piščeve ličnosti; doživljajno uživljanje, estetsku analizu, interpretaciju i ocjenu književnog djela kao umjetnine, kao i poticanje na njegovo čitanje primjereno studentu. Sve to afirmira dva Barčeva temeljna i moderna pristupa: problemsko-stvaralački i interpretativno-analitički. Predavački kontekst obuhvaća odnos između mladih i starih hrvatske Moderne prema Europi. Opći književnopovijesni pregled uvodi i problematizira: pokret za slobodu stvaranja, europsku razinu književnosti i pitanje njezine temeljne usmjerenosti u smislu «kakva treba biti». Naposljetku, obuhvaća i bilancu razdoblja. U fokusu Barčeva zanimanja su pojedinačni pisci, njih dvadesetičetvorica (sedam kritičara i sedamnaest pisaca) od Milivoja Dežmana Ivanova i Milutina Cihlara Nehajeva do Janka Poliča Kamova. Središnja Barčeva predavanja usmjerena su na pisce i djela: Vojnovića, Begovića, Ogrizovića, Vidrića, Matoša, Šimunovića, a nadasve Vladimira Nazora.

Književnopovijesna predavanja Antuna Barca i njegova metodologija, pristupi i interpretacije prihvaćana su i dalje razrađivana od njegovih nasljednika Miroslava Šicela, Ive Frangeša i drugih do današnjih.

Ključne riječi: nastavni model – periodizacija – kontekst Moderne – Hrvatska i Europa – reprezentanti

Dr. sc. Nina Aleksandrov Pogačnik

Hrvatski studiji Sveučilišta u Zagrebu

RANI RADOVI ANTUNA BARCA

Predloženi će tekst obuhvatiti rane radove Antuna Barca, u kojima je on iskazivao izrazit kritičarski talent za kontekstualiziranje i vrednovanje književnih djela i pojava, u skladu s onodobno suvremenim tendencijama u pristupu i govoru o književnosti, svakako i u dosluhu sa svojim prethodnikom i učiteljem Brankom Vodnikom, čije su mu (teorijske i

metodološke) ideje i postavke bile izuzetno bliske. Posebice se to odnosi na tekst «Između filologije i estetike», ali i na *Knjigu eseja i Članke o književnosti*. Na tragu Vodnikovih radova Barac veoma utemeljeno i eksplicitno iskazuje misao kako je književno djelo i estetski znak, promičući metodološka pomicanja i male rezove unutar pozitivističke paradigme koja je bila temeljno shvaćanje i polazište u proučavanju književnosti u hrvatskoj znanosti.

Međutim, kasniji Barčevi radovi (posebice *Književnost ilirizma*) koji su, metodološki, utemeljeni kao književnopovijesne sinteze, mnogo su manje na razini tih ranijih znanstvenih opredjeljenja; očigledno je povijest književnosti bila prevelik izazov, preširokog semiotičkog raspona, da bi se u to vrijeme mogla utemeljiti na novim mogućnostima diskurza, te odcijepiti od postojeće uvriježene filološke i pozitivističke koncepcije. Najzreliji Barčevi radovi, uz određene pomake, ostali su manje-više pozitivistički zasnovani, metodološki pozitivistički revival.

Ključne riječi: Antun Barac, Vodnik, pozitivistička paradigma

Prof. dr. sc. Vinko Brešić

Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu

TREĆA KNJIGA BARČEVE POVIJESTI HRVATSKE KNJIŽEVNOSTI

Stručnoj javnosti dobro je poznato da najznačajniji hrvatski književni povjesničar Antun Barac (1894.–1955.) zbog prerane smrti nije uspio dovršiti svoju povijest novije hrvatske književnosti. Za života mu je izišla tek prva knjiga (*Književnost ilirizma*, 1954.), dok je drugu za objavu priredila autorova kći Višnja Barac (*Književnost pedesetih i šezdesetih godina*, 1960.). U svojem pogovoru priređivačica navodi kako je ta knjiga drugi dio ciklusa koji se prema zamisli njezina oca imao sastojati od pet dijelova – pokraj ova dva još: *Književnost Šenoina razdoblja*, *Hrvatski realizam* i *Hrvatske moderna*, dok je cjelokupnu sliku povijesti hrvatske književnosti autor želio kasnije zaokružiti «knjigama o književnosti između dva rata te o starijoj hrvatskoj književnosti». Od čitavog tog plana, rezignirano nastavlja Barčeva kći, druga knjiga izlazi kao posljednja, te dodaje kako je iz drugih razdoblja hrvatske književnosti ostala u ostavštini «obimna rukopisna građa». Dobrotom Barčeva sina Boška Barca dobio sam na čitanje rukopis spomenute treće Barčeve knjige *Književnost Šenoina razdoblja* te o njemu kanim izvijestiti stručnu javnost. U planiranome izlaganju opisat ću rukopis, kritički ga konetkstualizirati u Barčev opus te s obzirom na ovu novu činjenicu procijeniti eventualne novine u dosadašnjem čitanju ne samo Barčeva i dalje nedovršena projekta, već i njegove književnopovijesne koncepcije.

Ključne riječi: Antun Barac, hrvatska književnost, povijest, Šenoino doba

Prof. dr. sc. Boško Barac

Zagreb

PRIPOMENE O OSTAVŠTINI ANTUNA BARCA

Prikazuju se uvjeti i okolnosti čuvanja književne i rukopisne ostavštine Antuna Barca, njegove bolesti i smrti. Smještaj biblioteke i radne sobe, poplava i seljenje knjiga i dokumenata. Sortiranje rukopisa, korespondencije, dokumenata. Posebno će se prikazati Barčevo zalaganje za njegovanje hrvatskog književnog jezika, njegovi javni istupi protiv

planova «ujednačavanja pravopisa»: objavljeni članci u konfrontaciji s korespondencijom iz ostavštine. Kratke napomene o uvjetima i završavanju pripreme rukopisa knjige *Jugoslavenska književnost s korespondencijom*.

Ključne riječi: Antun Barac, Korespondencija Antuna Barca: tzv. «Novosadski sporazum», knjiga *Jugoslavenska književnost*

Dr. sc. Ana Lederer

Zavod za povijest hrvatske književnosti, kazališta i glazbe HAZU / Zagreb

KAZALIŠNE KRITIKE ANTUNA BARCA

U razdoblju od 1924. do 1926. godine, Antun Barac u časopisu *Jugoslavenska njiva* objavljivao je kazališne kritike o produkciji HNK u Zagrebu prateći dramski repertoar intendanta Julija Benešića, ali o toj – iako kratkotrajnoj – fazi njegova rada nije do sada bilo književnoznanstvenih istraživanja.

Ključne riječi: kazališna kritika, HNK u Zagrebu

Dr. sc. Suzana Coha, doc.

Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu

BARČEVI PRIKAZI I INTERPRETACIJE PREPORODNE KNJIŽEVNOSTI I KULTURE

Kao što je poznato, otvaranjem i razradom golemoga broja pitanja, tema i problema, Antun Barac je temelje modernoj hrvatskoj književnopovijesnoj znanosti postavio poglavito svojim konceptualizacijama i interpretacijama preporodnih književnih i kulturnih fenomena. Ne bi li se ispitali uloga, narav i značaj analitičko-interpretativnih i sintetskih radova koji su tome najviše pridonijeli, u prilogu koji se predlaže ovim sažetkom pokušale bi se osvijetliti njihove teorijske i (književno)historiografske pretpostavke i reperkusije. Uzimajući u obzir sadržajne i formalne osobitosti opusa koji je posrijedi, naglasak bi se stavio na prikaze i tumačenja (inter)nacionalne uvjetovanosti i pozicije te romantičarskih osobitosti preporodne književnosti i kulture uopće.

Ključne riječi: Antun Barac, književna povijest, nacionalna književnost, hrvatski narodni preporod, romantizam

Dr. sc. Dubravka Brunčić, doc.

Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku

OBLIKOVANJE ROMANTIČARSKOGA KNJIŽEVNOG KANONA U BARČEVOJ HRVATSKOJ KNJIŽEVNOSTI

U radu se kroz analizu dviju Barčevih knjiga *Hrvatske književnosti: od Preporoda do stvaranja Jugoslavije* istražuje njegova uloga u oblikovanju hrvatskoga romantičarskog književnog kanona kao jednoga od nositelja nacionalnoga «kulturnog kapitala» (P. Bourdieu).

Barac je u svojim raspravama o književnopovijesnoj problematici zagovarao svojevrsni metodološki eklekticizam koji se u *Hrvatskoj književnosti* manifestira kroz ispreplitanje dominantnoga pozitivističkog historizma, sociologizma i psihologizma s estetskim kriterijima vrednovanja književne produkcije. Njegov se rad na konstrukciji romantičarskoga književnog kanona iščitava tako kroz analizu 19-stoljetnih estetičkih pogleda, propitivanje kategorije književne vrijednosti, tipologije autorskoga stvaranja s obzirom na stupanj umjetničkoga dosega, re/valorizaciju autora i djela, analizu žanrovskog sustava i hijerarhije te su stoga Barčeve književnopovijesne analize zanimljive kao jedna od faza rada na kanonu kroz koju se ujedno zrcale i problemi oblikovanja hrvatskoga romantičarskog književnog kanona.

Ključne riječi: književna povijest, književni kanon, romantizam, Antun Barac

* **

CRIKVENICA, 25. travnja 2014., 9.00 sati

DRUGA SJEDNICA

Prof. dr. sc. Slobodan Prosperov Novak

Akademija dramske umjetnosti Sveučilišta u Zagrebu

KOMBOL I BARAC: DVIJE SUDBINE U JEDNOM NEVREMENU

Autor obrađuje kontroverzni odnos ove dvojice povjesničara književnosti, složene odnose ne samo između njih osobno nego i različit njihov odnos prema elementima hrvatskoga književnog kanona, različita književna prijateljstva, nesvjesne dodire, zatim posve oprečan odnos prema sintezi ali i srodnosti s obzirom na zajedničkog poticatelja Branka Vodnika, uopće pokazao bih kako premda različiti imaju mnogo dodira koji više govore o vremenu u kojem su živjeli nego o njihovim osobnim odnosima. Naravno, sve je u tom odnosu prožeto njihovim zajedničkim određivanjem prema filologiji s jedne i estetici s druge strane u čemu su obojica bili Vodnikovi nasljednici.

Ključne riječi: Vodnik, Kombol, Barac

Mr. sc. Ernest Fišer

Ogranak Matice hrvatske u Varaždinu

BARAC I ŠICEL – METODOLOŠKE PODUDARNOSTI I RAZLIKE

Kao jedan od vodećih hrvatskih književnih povjesničara XX. stoljeća, Antun Barac (1894.–1955.) je obuhvatnom sociološko-estetskom metodom istraživanja i elaboriranja odabranih književnopovijesnih činjenica ne samo proširio, produbio i «europeizirao» filološko-pozitivističke koncepcije prethodnika (Jagića, Šrepela, Pavića i Vodnika), ali i svojih suvremenika (Halera i Kombola), nego je izvršio i snažan utjecaj na svoje nasljednike

na katedri novije hrvatske književnosti Filozofskog fakulteta u Zagrebu, a posebice na Miroslava Šicela (1926.–2011.). Upravo se Šicel svojom književnopovijesnom metodologijom potvrdio kao dosljedan nastavljatelj Barčeve teze o «veličini malenih» (pisaca) i tumačenja književnosti kao svojevrsne filozofije života, iako je iz takve sheme izvršio i velik iskorak, unijevši u svoju historiografsku praksu i najsuvremenije znanstveno-kritičke i teorijske spoznaje.

Ključne riječi: hrvatska književna historiografija, pozitivističko nasljeđe, književnopovijesna metoda, filološki i estetski kriteriji, *Veličina malenih*

Dr. sc. Hrvojkica Mihanović-Salopek

Zavod za povijest hrvatske književnosti, kazališta i glazbe HAZU / Zagreb

ANTUN BARAC O VLADIMIRU FRANU MAŽURANIĆU

Na temelju zatečenog stanja hrvatske znanosti o književnosti koja se u to doba temeljila na filologiji, pozitivizmu i estetskim raspravama, Antun Barac je, kombinirajući više metodskih pristupa, u velikoj mjeri napravio prodor sociološkog analiziranja književnosti. Njegovo sagledavanje društvene važnosti književnog djela nije predstavljalo samo mjerenje književnog obuhvaćanja društvenih slojeva i značenja književnog djela u narodnom životu, već se očitovalo i u nezaobilaznom sagledavanju estetsko-oblikotvorne uvjetovanosti djela, a pored toga i u filozofsko-ontološkom smislu, tj. procjenjujući koliko je ideja književnog djela humanistički, dakle i etički univerzalna. S takvih književnokritičkih pozicija Barac je prišao svojoj valorizaciji Frana Mažuranića o kojem je pisao u više svojih radova: «Stjepan Radić-Fran Mažuranić», 1928.; «Fran Mažuranić (Pabirci s pisama)», 1928.; «Matija Mažuranić i Fran Mažuranić», 1928.; «Vladimir Nazor i Fran Mažuranić», 1931.; «Posljednji dani Frana Mažuranića», 1948.; A. Barac: «Uvod, Strijele i strelice (Momos)», u: *Građa za povijest književnosti hrvatske*, JAZU, knj.16, Zagreb, 1948.; a djelomično se dotaknuo djela Frana Mažuranića i unutar svoje rasprave «Regionalizam u književnosti» uvrštene u knjigu *Književnost i narod*, Matica hrvatska, kolo 6, knj. 35, Zagreb, 1941. U cjelini svih navedenih radova Barac je pružio afirmativnu, pohvalnu analizu Mažuranićeva rada, ali je ujedno (na temelju korespondencije s Franom Mažuranićem) bio svjedok izgubljenih Mažuranićevih rukopisa na hrvatskom i osobito na njemačkom jeziku, te je ta gorka spoznaja bila uzrokom što je na Mažuranićev rad sve više gledao kao na nesagledan torzo.

Dr. sc. Robert Bacalja, izv. prof.

Sveučilište u Zadru

ANTUN BARAC: VLADIMIR NAZOR I FRAN MAŽURANIĆ

U radu se analizira Barčev tekst o književnim odnosima navedenih hrvatskih pisaca. Pritom će se izdvojiti Nazorovi tekstovi o Franu Mažuraniću koje interpretira Barac (*Ahasfer* i *Šarko*) smatrajući ih ključnim za Nazorovu ocjenu značenja pojave Frana Mažuranića u hrvatskoj književnosti, ali i samog odnosa Nazora prema Mažuranićevu opusu i konačno obračuna s Mažuranićem. Književnici i kritičari moderne ekshumirali su zaboravljenog Mažuranića (Matoš, Katalinić-Jeretov, Krnic, Benešić, Milčinović, Wenzelides, Lunaček i dr.), i na neki način potaknuli Mažuranića da napiše i svoju drugu knjigu *Od zore do mraka*. Upravo je izlazak same knjige povod Nazoru da se oglasi u *Šarku*, i da se distancira od

modela stvaranja koji proživljenu stvarnost (Mažuranić) prenosi u umjetničku stvarnost. Rad će se zato baviti i jednom i drugom poetikom, ali i Barčevim pristupom njihovim opusima i odgovorom koja je poetika značajnija.

Ključne riječi: Vladimir Fran Mažuranić, Vladimir Nazor

Dr. sc. Viktorija Franić Tomić, doc.
Hrvatski studiji Sveučilišta u Zagrebu

PREDODŽBA ANTUNA BARCA U DJELIMA IVE FRANGEŠA

Barčeva sintetska djela o kritici hrvatske književnosti i nacionalnom književnom korpusu te njegove monografije o Vidriću i Mažuraniću inaugurirale su novi metodologijski instrumentarij i provele revalorizaciju hrvatskog književnog kanona. Antun je Barac na taj način ostvario novu ideologijsku kontekstualizaciju baštinskih tekstova hrvatske književnosti kao i valorizaciju onih suvremenih pa je njegovo djelo postalo poticajnim mlađoj generaciji. Stoga mladi Lasić 1953. objavljuje teoretsku studiju u *Pogledima* o metodologiji Antuna Barca naglašavajući autorovu dominaciju u dotadašnjim pristupima novijoj hrvatskoj književnosti ali i metodološki eklekticizam. Nakon Barčeve smrti 1955. Ivo Frangeš nastavlja Lasićevu afirmaciju Barčevih prinosa ali istodobno i reviziju njegovih metodoloških pogleda u kontekstu Zagrebačke stilističke škole pa ostvaruje posve nove poglede na stožerne Barčeve autore: Mažuranića i Vidrića uvodeći u taj obzor još i djela Antuna Gustava Matoša i Miroslava Krleže. Sinteza Frangešovih pogleda na Barčeve književnohistorijske prinose fiksirana je u monografiji o Antunu Barcu iz 1978. Autorica u ovom radu analizira mnogostruke odnose u djelima Ive Frangeša i Antuna Barca.

Ključne riječi: povijest hrvatske književnosti, Barac, Frangeš

Dr. sc. Julijana Matanović, izv. prof.
Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu

BARČEVI KOMENTARI I PREPRIČAVANJA TOMIĆEVE NADOPUNE ŠENOINE KLETVE

Peti povijesni roman Augusta Šenoe, po našem sudu, nije doživio čitanje kojim bi se propitalo što je, kako i tko u toj *Kletvi* nastavio, dovršio, dopunio... Iz Tomićeva obraćanja čitatelja – u prvom izdanju – vidljivo je da je čak tri puta spomenuo glagol *završiti*. Prvo izdanje *Kletve* nosi podnaslov *Historički roman od Augusta Šenoe, nastavio i dovršio Josip Eugen Tomić*. Iz dvanaest izdanja *Kletve*, od 1882. do posljednjeg u *Mladosti* 1985., može se iz samog podnaslova, zaključiti i kakav su odnos priređivači imali prema Tomićevoj nadopuni. U radu će poseban akcent biti stavljen na Barčeve komentare nadopune.

Izdanja *Kletve*, za potrebe našeg tumačenja, bit će podijeljena u tri bloka:

Prvi blok čine integralni tekstovi. Pojedina izdanja, kao ono *Mladosti* iz godine 1985. nema obavijest o Tomićevoj ulozi u romanu. U drugima se pak, u *opticaju* mogu naći glagoli *nastaviti*, *dovršiti* i *dopuniti*. Spomenuto prvo izdanje, koristi dva indikatora: nastavio i dovršio Josip Eugen Tomić. Drugo, u izdanju «Kuglija», (1931.) u 13. svesku donosi *Kletvu* s podnaslovom dovršio Josip Eugen Tomić.

Barčevo izdanje iz 1953. donosi obavijest: dopunio Josip Eugen Tomić; isto kao i Ježićevo izdanje iz 1963. (7. i 8. knjiga) te Jelčićevo i Špoljarevo iz 1978. godine.

Drugi blok čine izdanja koja prepričavaju Tomićev nastavak. Prvo je «Binozino» jubilarno izdanje *Sabranih djela* (izlazila su od 1931. do 1934.). *Kletva* se pojavila kao 17., 18., 19. svezak i u podnaslovu nema podatka o Tomiću. Antun Barac prepričava Tomića i citira cijeli odlomak što ga je Tomić preuzeo, iz Šenoine ostavštine i unio negdje na polovici svog nastavka. U istom bloku je izdanje «Preporoda» iz 1943. (u pripremi Ivana Krmpotića). Ono nema nikakva podnaslova u kojem bi se našlo Tomićevo ime, ali se nakon Šenoina teksta, na str. 952. donosi obavijest da je prema bilješkama iz Šenoine ostavštine roman nastavio i završio Josip Eugen Tomić, *prikazujući sliedeće događaje i svršetak romana ovako*: Potom na tri stranice slijedi prepričani sadržaj.

Treći blok čine skraćene verzije. Dvije su do sada objavljene; prva 1909. u izdanju «Pučke prosvjete», a druga šezdeset godina poslije u izdanju «Svetog Ćirila i Metoda». U pogovorima je istaknuto da je *Kletvu nastavio i dovršio takodjer istaknuti hrvatski romanopisac Josip Eugen Tomić i njegovu dopunu uzeli smo samo djelomično*.

Ključne riječi: August Šenoa, *Kletva*, Josip Eugen Tomić

Prof. dr. sc. Josip Lisac
Sveučilište u Zadru

ANTUN BARAC I HRVATSKA REVIIJA

U svom vrlo opsežnom književnopovijesnom i književnokritičkom radu Antun Barac objavljivao je i u glasovitu časopisu Matice hrvatske, u *Hrvatskoj reviji*, a u počecima izlaženja toga periodika o njemu je pisao objavljujući brojne prikaze i osvrte u *Mladosti*, časopisu koji je sam uređivao. U *Hrvatskoj reviji* počeo je objavljivati 1930. Kad je uređivanje preuzeo Blaž Jurišić, intenziviralo se 1931., da bi nakon dulje stanke bilo obnovljeno opet pred Drugi svjetski rat važnim prinosima o Ivanu Mažuraniću. Vrlo intenzivna bila je Barčeva suradnja u *Hrvatskoj reviji* nakon povratka iz logora, 1943. i 1944., a u tim ratnim godinama publicirani su i vrlo važni prilozima, npr. kritike o poznatim knjigama Tome Matića i Slavka Ježića, nekrolog Franji Fancevu te neki vrlo glasoviti članci, npr. «Sloboda šutnje».

U emigrantskoj *Hrvatskoj reviji* Barac, razumije se, nije objavljivao, ali je u tom časopisu u povodu Barčeve smrti nekrolog o njemu objavio Vinko Nikolić, a Barca u *Hrvatskoj reviji* u svojim napisima spominju Ante Kadić i Vinko Nikolić. Godine 1991. u *Hrvatskoj reviji* objavio članak Boško Barac spominjući pritom i svoga oca, Antuna Barca, spominje ga 1992. u tekstu o Milivoju Markoviću i Branimir Donat. Suradnja Antuna Barca u *Hrvatskoj reviji* tek je dijelak Barčeva stvaralaštva, ali i on osvjetljava cjelinu njegova rada kao i zbivanja u hrvatskoj kulturi XX. stoljeća.

Ključne riječi: časopis, Fancev, Ježić, Matić, Mažuranić

Dr. sc. Antun Pavešković
Zavod za povijest hrvatske književnosti, kazališta i glazbe HAZU / Zagreb

BARČEV MAŽURANIĆ

Antun Barac krupno je ime hrvatske filologije. Njegova studija o Mažuraniću bila je najbitnija monografija o ovome piscu u trenutku kad se pojavila, a i danas spada u nezaobilazno štivo o ovome piscu. Unutar studije posebno zanimanje ovoga rada usmjereno je Barčevu tretiranju središnjega Mažuranićeva djela, epa o Smail-agi Čengiću. Metodom generativne hermeneutike propituje se odnos autorske svijesti Mažuranićeve spram glavnoga lika djela, a potom znanstvenikov tretman toga odnosa.

Ključne riječi: Barac, Mažuranić, hrvatski narodni preporod, generativna hermeneutika, književna povjesnica

Prof. dr. sc. Milorad Stojević

Filozofski fakultet Sveučilišta u Rijeci

BARAC I JEZICI POREMETNJE

Pišući o dijalektima, navlastito o čakavskom varijetetu, Antun Barac jedan je od više hrvatskih povjesničara književnosti koji su osporavali znatniju mogućnost nekoga jezičnog varijeteta izvan standardnog jezika da bude estetski opsluživ. On je jedan od mnogih koji su, možda nesvjesno, nastavljali tradiciju hrvatskih preporoditelja, odnosno Strossmayerov veliki jezični (i politički) projekt, koji se davno prije Barčeva djelovanja pokazao kao utopijska zamka.

Ključne riječi: dijalekt, jezik, hrvatsko pjesništvo, hrvatska književna povijest

Mr. sc. Božidar Petrač

Društvo hrvatskih književnika / Zagreb

BARČEVA LOGOROLOGIJA

Autor nastoji, analizirajući knjigu Antuna Barca *Bijeg od knjige* (1965.) utvrditi, pokazati i vrjednovati Barčev prinos hrvatskoj logorologiji, toga mračnoga i tragičnoga žanra i iskustva europskoga XX. stoljeća. Barac je bio jedan u nizu protagonista hrvatske logorologije, sudionik europski u vrlo široku opsegu rasprostranjena fenomena koji je uvelike obilježio stoljeća dvaju totalitarizam i dvaju ratova, pa i onoga u njegovu posljednjem desetljeću na prostorima bivše jugoslavenske tvorevine. Mnogi su hrvatski književnici i intelektualci proživjeli i preživjeli tragična iskustva svojih logorovanja koja su ostavila na njima neizbrisive tragove, ali koja su isto tako zbog različitih razloga uglavnom ideološke naravi bila marginalizirana i nedostatno vrjednovana. Mnogi su u tamnicama ubijeni (Pavlek Miškina, Grgur Karlovčanin, Ilija Jakovljević primjerice) bez obzira pripadali svjesno jednoj od dviju totalitarnih ideologija ili su im bile imputirane njihove odrednice desnoga ili lijevoga predznaka. Kako u kraljevskom jugoslavenskom, tako u ustaškom i u komunističkom režimu. Autor posvjećuje Barčevo logoraško iskustvo i utvrđuje razloge prešućivanja Barčeve knjige koja poput sličnih svjedočenja doživljuje prigodičan spomen da bi se na kraju obavila maglom zaborava.

Ključne riječi: Antun Barac, hrvatska logoraška književnost, logorologija

Dr. sc. Ivan Bošković, izv. prof.
Filozofski fakultet Sveučilišta u Splitu

ANTUN BARAC I POLEMIKA NAZOR – TRESIĆ PAVIČIĆ

Godine 1932./33. zametnula se polemika između Vladimira Nazora i Ante Tresića Pavičića vezana za otvorena pitanja hrvatske metrike. Navodeći kako u pisanju svojih stihova nije razmišljao o pravilima metrike, Nazor apostrofira starije metričare, među kojima i Tresića Pavičića, koji su se starijim metričkim zadatostima koristili u svojoj poeziji. Na te Nazorove riječi Tresić Pavičić je uzvratio nazvavši ga 'kompilatorom službenih čitanaka', na što se u polemiku uključio i Barac – bez svoje volje i potrebe – su/autor navedenih čitanaka, nakon čega je polemika s polja književnosti prešla na osobnu razinu i obračun.

Nazor – Tresić Pavičićeva polemika više je prilog književnom portretu samoga Barca nego što ima značenje u dinamici književnih zbivanja u navedenom vremenu.

Ključne riječi: hrvatska metrika, Nazor, Tresić Pavičić, Barac, polemika

CRIKVENICA, 25. travnja 2014., 16.00 sati

TREĆA SJEDNICA

Prof. dr. sc. Joža Skok
Zagreb

ČAKAVSKO I KAJKAVSKO PJESNIŠTVO U KRITIČKOJ RECEPCIJI ANTUNA BARCA

Iako se temom tzv. dijalektalnog pjesništva Antun Barac kao književni povjesničar nije sustavnije bavio, u okviru ove književnoznanstvene pojave vezane uz međuratno razdoblje (1919. – 1941.) hrvatske književnosti, i njegovo je ime u pristupu ovoj pojavi posebno je značajno. A važnost mu proistječe iz autorovih stavova iznesenih u osvrtu na pojavu *Antologije nove čakavske lirike* (1954.) Ive Jelenovića i Hijacinta Petrisa koju je popratio svojim osvrtom *Dijalekti u književnosti*. Tim osvrtom Barac se, nažalost priključio tadanjim najčešćim osporavateljima obnove i uloge čakavskog i kajkavskog pjesništva (među kojima su bili Ivan Milčetić i Ante Petravić) opravdavajući svoje stajalište brigom za «ugroženi» hrvatski standard u književnosti čije «jedinstvo» remeti književna uporaba «neknjiževnih» dijalekata.

No koliko god je pri tom Barac bio kategoričan i isključiv smatrajući čak kako su «opći interes cjelokupne narodne kulture važniji negoli osjećajni život pojedinca ili lokalni patriotizam pojedinih krajeva», a što se manifestira uporabom zavičajnih govora, Barac je, srećom, u drugome dijelu svoga osvrta proturječio i samome sebi. Naime, osvrćući se na antologijska imena čakavske lirike, a riječ je o Vladimiru Nazoru, Mati Baloti, Peri Ljubiću i Dragi Gervaisu, i analizirajući njihovu čakavsku liriku Barac je ustvrdio kako je riječ o

pjesnicima izrazite umjetničke fizionomije te kako je svaki od njih u svojim čakavskim stihovima iznio one što se u štokavskom narječju, ovako u potpunosti, ne bi moglo izreći.

Uz to, sve izabrane čakavske pjesme iz navedene antologije, po Barčevu neposrednom doživljaju, «ostaju poezija i onda kad ih čovjek pokušava lišiti odore dijalekta». A prepoznao je Barac i to da je u tim pjesmama izneseno i ono što je lokalno i regionalno i ono što je «duboko čovječke i naše». A sve su to bile ključne premise na temelju kojih je kategorički ustvrdio kako «ovakva literatura ima pravo na egzistenciju». Na temelju toga, «proturječnog» Barca prema M. Stojeviću i "proštokavskog" Barca prema Z. Crnji treba svakako promatrati i iz njegova neprijeporno pročakavskog afirmativnog stava prema tzv. dijalektalnoj poeziji.

Ključne riječi: Barac, dijalektalno pjesništvo, osporavanje i reafirmacija, književnost

Dr. sc. Miljenko Buljac

Gimnazija Dinka Šimunovića u Sinju

TEORIJSKI PRINOSI ANTUNA BARCA O STIHU I RITMU

Ovaj znanstveni prinos promiče tezu o razlikama prozodije i silabike te zlouporabama primjene metričkoga sustava u proučavanju i tumačenju slogovnoga tj. silabičnoga pjesništva. I Antun Barac je na popisu stihologa koji su parametre kvantitativne versifikacije nekritički primjenjivali na silabično Gundulićevo, Mažuranićevo, Kranjčevićevo, Vidrićevo, Matoševo i Nazorovo pjesništvo. U poeziji pridaje važnost ritmu, svježini i neponovljivoj ljepoti izgovorene riječi, emfatičkim doživljajima i raspoloženjima, estetskim učincima pjesme. Isticao je i značajke formalne strukture pjesme, prepoznavao nizove stihova i strofa. Zalagao se za filološki pristup utemeljen na istraživanju fakata, ne samo estetskih, nego i spoznajnih, psiholoških, povijesnih tj. društvenih, socijalnih. Moćnom intuicijom tragao je za poetskim gestama razdoblja i epoha. Baroknu poetiku otkrivao je u bujicama, plesu riječi, ali i u skladu s društvenim kontekstom, odnosno povijesnim očekivanjima. Osmislio je osnove književnoj metodologiji i vrlo rano postao svjestan potrebe za sintezom znanstvenih spoznaja o književnosti koju je doživljavao djevičanski neistraženim područjem.

Ključne riječi: Barac, kvantitativna versifikacija, silabična versifikacija, stopa, slog, ritamica

Dr. sc. Katarina Ivon, doc.

Sveučilište u Zadru

BARČEV ILIRSKI KANON: PROBLEM VREDNOVANJA PISACA ILIRIZMA

U središtu interesa je Barčeva prva od zamišljenih pet knjiga povijesti hrvatske književnosti: *Književnost ilirizma* (1954.), posebno njezin drugi dio u kojemu autor predstavlja ključne pisce ilirizma i njihova djela. Rad propituje Barčev odnos prema dotadašnjoj povijesti književnosti, a kao polazišta uzimaju se autorovi stavovi izraženi u člancima: «Naša književnost i njezini historici» (1923.) i «Između filologije i estetike» (1929.). U prvom članku Barac postavlja nove temelje hrvatskoj znanosti o književnosti, kritizirajući dotadašnju tradicionalnu znanost o književnosti te ističući pravu svrhu povijesti književnosti koja u prvom redu mora osjetiti *bilo života*. Moći prikazati povijest književnosti za Barca znači uočiti *onu liniju života* čiji je književnost odraz. U članku se dotiče i dotadašnjeg jedinog prikaza ilirizma pitajući se je li ilirizam zaista samo *doba naivnih*

patriotskih društava? U drugom članku još eksplicitnije navodi kako temeljni cilj književne povijesti ne može biti isključivo filološko utvrđivanje činjenica, ali ni samo estetsko vrednovanje djela, već u prvom redu odgovor na pitanje koje je filozofsko značenje književnosti, odnosno korišteni oblici i metode pristupa književnim djelima imaju samo jednu svrhu, a ta je utvrditi kakvo uopće značenje u našem egzistencijalnom životu ima književnost. Kao ključno pitanje na koje treba odgovoriti književna povijest ističe: *što nam je književnost dala, kuda nas je htjela povesti, kakvu je funkciju izvršila u formiranju naše psihe?* Upravo na ovom tragu analizirat će se poticaji i metode oblikovanja Barčeva ilirskog kanona.

Ključne riječi: Antun Barac, ilirizam, književni kanon, povijest književnosti

Martina Čavar

Zavod za povijest hrvatske književnosti, kazališta i glazbe HAZU / Zagreb

BARČEVO POIMANJE POVIJESNOG ROMANA

Nakon analize Barčevih eseja i sintetsko-književnopovijesnih djela u članku se problematizira Barčevo shvaćanje književnosti, potom odnosa književnosti, jezika, obrazovanja, itd. Nadalje, utvrđuje se Barčevo poimanje povijesnog romana (poetička obilježja i kulturnopovijesno značenje povijesnog romana u hrvatskoj književnosti). Posebice se analizira opis Šenoinih povijesnih romana, prikazanih u Barčevom monografskom djelu *August Šenoa* (Zagreb, 1926.).

Ključne riječi: Antun Barac, povijesni roman, August Šenoa

Persida Lazarević Di Giacomo

Università degli Studi «G. D'Annunzio», Facoltà di Lingue e Letterature Straniere, Dipartimento di Studi Comparati e Comunicazione Interculturale / Chieti-Pescara / Italija

KNJIŽEVNO JUGOSLAVENSTVO I JUŽNOSLAVENSTVO ANTUNA BARCA U USPOREDBI SA SRPSKIM POVJESNIČARIMA KNJIŽEVNOSTI

U ovom radu će se obraditi književno jugoslavenstvo i južnoslavenstvo književnopovijesne i kritičke djelatnosti Antuna Barca u usporedbi sa srpskim povjesničarima književnosti, Jovanom Skerlićem i Pavlom Popovićem. Ovom prilikom se književno jugoslavenstvo shvaća u odnosu na povijesne prilike u XX. stoljeću, te na poimanje nacionalne ideje i svijesti, i taj je pojam Antun Barac najneposrednije izrazio u svojoj knjizi *Jugoslavenska književnost* koja je doživjela tri izdanja. Pod pojmom književno južnoslavenstvo, pak, podrazumijevamo komparativni pristup književnostima naroda koji se nalaze u bliskoj zemljopisnoj sredini i unakrsnim povijesnim uvjetima, pa će se razmotriti koliko i kako su ova tri povjesničara pristupila korpusima posebnih književnosti iz regije i njihovim zajedničkim dodirima.

Ključne riječi: Barac, književno jugoslavenstvo-južnoslavenstvo, Skerlić, Popović.

Ana Kapraljević

Zagreb

IDEJA SLAVENSTVA U DJELIMA ANTUNA BARCA I IVE PILARA

U radu će se usporediti ideje «slavenskog» i «hrvatskog» u dva književna polihistorika, Antuna Barca i Ive Pilara, te na koji se način razlikovala njihova angažiranost, kako u književnom tako i u društvenom djelovanju. Budući su oba surađivala u hrvatskim časopisima, znanstvenim publikacijama i monografijama, obradit će se lektira koja zorno i vjerodostojno prikazuje njihove razlike ali i dodire u pristupanju formiranja hrvatskog odnosno slavenskog žića.

Ključne riječi: književnost ilirizma, slavenski individualizam

Dr. sc. Dubravka Zima, doc.

Hrvatski studiji Sveučilišta u Zagrebu

MARGINALIA ANTUNA BARCA: O KNJIŽNOJ PRODUKCIJI I KNJIŽEVNOJ PUBLICI

U radu će se proučiti i interpretirati članci Antuna Barca o elementima knjižne i književne proizvodnje i potrošnje („Književnost i književna publika“, *Književnik*, 1929.; „Pisci, kritičari, publika. Pabirci po hrvatskoj književnoj historiji“, *Hrvatsko kolo*, 1932.; „O pretplatnicima, kupcima i čitaocima hrvatskih knjiga i časopisa“, *15 dana*, 1933.; „Zapisi o književnoj publici“, *Članci o književnosti*, s. a. [1935.]), interpretirajući ih kao *marginalia* u Barčevu književno-kritičkome opusu, ali i kao autorov sustavan interes za pitanja književne proizvodnje i publike. U svima se tim člancima Barac bavi ne samo statističkim pitanjima književne publike, časopisnih pretplatnika i spekulacijama o književnim interesima, nego i razmatra odnos između književne proizvodnje – uobičajeno povlaštenoga predmeta proučavanja književne znanosti – i aktualne recepcije izvan reprezentativnih, kanonizatorskih, interpretativnih i drugih praksi koje reguliraju književni život. U radu će se teorijski okvir postaviti uz pomoć tzv. povijesti knjige (book history) i estetike recepcije, posebice pojma eksplicitnoga čitatelja.

Ključne riječi: Antun Barac, književna publika, časopisi, knjiga

Dr. sc. Ana Batinić

Zavod za povijest hrvatske književnosti, kazališta i glazbe HAZU / Zagreb

BARČEVO POIMANJE KNJIŽEVNOSTI ZA DJECU I MLADEŽ

U radu će se nastojati osvijetliti Barčeva stajališta o dječjoj književnosti te o književnosti za mlade, imajući u vidu činjenicu da, kao i u većine hrvatskih književnih povjesničara, one zauzimaju tek usputno mjesto u Barčevu književnopovijesnom djelovanju. Ipak, s navedenim je korpusom dolazio u dodir putem nekoliko različitih aspekata svojega rada. Prvo, osvrnut ćemo se na njegovu suradnju te uredničku politiku u periodici za djecu i mlade (*Mladi Hrvat*, *Pobratim*, *Mladost*), a potom na njegove sinteze, studije i članke u kojima iznosi neke književnopovijesne, moglo bi se reći i teoretske, stavove o položaju dječje književnosti u okvirima nacionalne književnosti – ali i zanimljiva (profesorska) razmišljanja o ondašnjim mladima kao čitateljima, ali i književnim stvarateljima, o njihovu načinu provođenja slobodnog vremena te o obrazovnom sustavu. Naposljetku, proučit ćemo i njegove prikaze pojedinih domaćih i stranih književnika koji su pisali za djecu, kao i

predgovore izdanjima njihovih djela (I. Brlić-Mažuranić: *Priče iz davnine*, 1942.). S obzirom na to da je o A. Barcu i (hrvatskoj) dječjoj književnosti već pisao Milan Crnković (1984.), njegov će nam rad poslužiti kao nezaobilazan oslonac, koji ćemo nastojati proširiti novim spoznajama uvidom u recentna istraživanja dječje književnosti.

Ključne riječi: A. Barac, povijest hrvatske književnosti, dječja književnost, književnost za mladež

Dr. sc. Jadranka Mlikota, doc.

Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku

BARAC O JEZIKU U JEZIKU

Antun je Barac u svom znanstvenom radu trajno bio zaokupljen pitanjima jezika, jezičnoga izraza i stila, i to ne samo u svojim esejističkim, književno-povijesnim i kritičkim radovima, već i u člancima vezanima za jezičnu povijest (poglavito hrvatskoga književnoga jezika XIX. st.) i jezičnu suvremenost. Jezikoslovne (kroatističke) teme Barac, između ostaloga, donosi i u trima radovima objavljenima u časopisu *Jezik: časopisu za kulturu hrvatskoga književnoga jezika*. Kao jedan od pokretača i urednika Barac se tim radovima potvrđuje i kao aktivan suradnik prvih dvaju *Jezikovih* godišta. U ovom će se radu osvijetliti Barčeva uloga u osnivanju Hrvatskoga filološkoga društva, u čijem okrilju i nastaje časopis, a ocijenit će se i suradnički udio odgovorom na pitanje u kojoj su mjeri Barčevi stavovi o jeziku u *Jeziku* ostali aktualni do danas.

Ključne riječi: Barčevi pogledi na jezik, Hrvatsko filološko društvo, časopis *Jezik*

Josipa Dragičević

Zavod za povijest hrvatske književnosti, kazališta i glazbe HAZU / Zagreb

BARČEV BIJEG OD KNJIGE

Antun Barac za života je priredio knjigu autobiografskih zapisa i eseja *Bijeg od knjige* nastalih u razdoblju od 1941. do 1944. godine. No, knjiga je objavljena tek deset godina nakon njegove smrti jer Barac, kako u predgovoru objašnjava Jure Kaštelan, nije smatrao da je prikladno vrijeme za njezino objavljivanje, a i tekstovi su iznimno osobnog karaktera posebice ako se uzme u obzir da su, bez obzira na njihov sadržaj ili namjenu, nastali »iz gnušanja nad knjigom i književnicima«. U radu će se analizom tekstova utvrditi razlozi Barčevog razočaranja u predmet svog životnog djelovanja i proučavanja te njegovi stavovi o književnosti i piscima spomenutog razdoblja u okviru čega će se pokušati detektirati i literarni dometi pojedinih zapisa.

Ključne riječi: Antun Barac, hrvatska književnost, autobiografski zapisi, eseji

Igor Žic

Pomorski i povijesni muzej Hrvatskog primorja / Rijeka

ANTUN BARAC I ROMAN «ISUŠENA KALJUŽA» JANKA POLIĆA KAMOVA

Dogovori Primoraca Antuna Barca, Antuna Tomašića i Vatroslava Cihlara (mlađi brat Milutina Cihlara Nehajeva) iz 1914. o pokretanju izdavačke kuće, realiziraju se krajem prvog svjetskog rata. Važni Nakladni zavod Jug utemeljen je u Zagrebu, na adresi Ilica 7, u proljeće 1917. godine. Nositelj ideje bio je Barac, projekt je financirao Tomašić, dok je Vatroslav Cihlar bio aktivan suradnik. Prva knjiga bili su Matoševi *Feljtoni i eseji*, druga *Akordi Ive Vojnovića*, a treća *Studija o Hamletu* Milutina Cihlara Nehajeva, koja je dobila nagradu Matice hrvatske za 1917. godinu. Bilo je u planu tiskanje revolucionarnog romana *Isušena kaljuža* Janka Polića Kamova (preminulog 1910. u Barceloni), te knjige ranih feljtona njegovog mlađeg brata Nikole Polića, no četvrta objavljena knjiga ipak je bila Barčeva studija *Vladimir Nazor*. Barac je na temu Nazora doktorirao 1918. godine.

Nakon što se August Cesarec vratio u Zagreb, poslije rata koji je proboravio kao mobilizirani vojnik u Srbiji, *Jug* mu je izdao prvu knjigu pjesama. Nakon te knjige tiskani su drugi i treći svezak Krležinih *Pjesama*, te njegova *Lirika*. Glavni poduhvat u tom razdoblju ipak je izdavanje *Plamena*, polumjesečnika za sve kulturne probleme u redakciji Miroslava Krleže i Augusta Cesarca.

Antun Barac na Sušaku provodi nemirno razdoblje poslije Prvog svjetskog rata (1918.–1924.), radeći kao profesor na gimnaziji. Iz tog razdoblja je žestoki, ali poetični, kamovljevski, esej *Fiume*, koji je spoj iščitavanja rukopisa *Isušene kaljuže* s neugodnim proživljavanjem riječkih zbivanja 1919. godine – neposredno uoči dolaska D'Annunzija u taj grad. Esaj je bio otisnut u *Jugoslavenskoj* (prvotno *Hrvatskoj*) *njivi*, br. 35 i 36. za 1919. godinu.

Antun Barac je začetnik je ideje o *Sabranim djelima Janka Polića Kamova*, koja je realizirao Vinko Antić, uz pomoć Dragutina Tadijanovića tek 1956. – 1958. U sklopu te edicije prvi put je otisnut roman *Isušena kaljuža*, gotovo pola stoljeća nakon što je napisan. Na ranije neobjavljivanje tog romana bitno je utjecao Miroslav Krleža.

Ključne riječi: Barac, *Isušena kaljuža*, Kamov